

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ KONYA HALK ŞİİRİ BİBLİYOGRAFYASI: I

Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, 1949 yılının Ağustos ayında yayına başladı. Sahibi İhsan Hınçer (1916-1979)'di.

Konyalı olan İhsan Hınçer, “Türk Folklor Araştırmaları Dergisi”ni 31 yıl süre ile her ay düzenli olarak aksatmadan, ay atlatmadan 30 yıl yayınlardı. Dergisinin 364. sayısına ulaştığı, 1979 Kasım ayında (11 Kasım 1979 Pazar günü, saat 8) 63 yaşında vefat etti.

“Türk Folklor Araştırmaları Dergisi”, İhsan Hınçer’in ölümünden sonra iki ay daha yayını sürdürdü ve Ocak 1980’de İhsan Hınçer’in oğlu Bora Hınçer’in “Allahısma-
rıldık” başlıklı yazısı ile yayınına son verdi.

Türkiye’nin en uzun yaşayan, tek folklor dergisi olan, “Türk Folklor Araştırmaları Dergisi”, 31 yolda, 19 cilt halinde, 366 sayı,

Seyit
KÜÇÜKBEZİRCİ

8905 sayfalık “Folklor Külliyyatı” oluşturdu. Dergi bütün dünyada da ünlü, yabancı ülkelerin halk bilim Türko-
loji enstitüleri ve kürsülerinde “Türk Folklor Araştırmaları”nın saygın bir yeri var.

“Türk Folklor Araştırmaları”nın 19 cildinde yer alan, Konya ile ilgili folklor araştırmalarının bibliyografyasını yapmıştım. “Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Konya Folkloru Bibliyografyası” olarak bu bibliyografya, derginin 18. cildinin, üç ayrı sayısında, üç bölüm olarak yayınlanmıştı. Bu bibliyografyanın girişinde “Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Konya Halk Şiiri Bibliyografyası”na da hazırladığımı söylemiştim. “Türk Folklor Araştırmaları” kapanınca bu bibliyografya yayınlanamadı.

İşte bu çalışmamızı, İhsan Hınçer’i tanıtan yazılarla birlikte Akademik Sayfalar’da yayınlıyoruz.

KONYA HALK ŞİİRİ BİBLİYOGRAFYASI: I

I., II., III., IV. ve V. CİTLER

(1. sayıdan 120. sayı sonuna kadar, 1. sayfadan 1956. sayfa sonuna kadar)

CİLT: I, 1-24 . SAYILAR

- Hadiseler Karşısında: “Yunus Emre ve Mezarı”, Yazan: Celaleddin Kışmir, Ağustos 1949, Sayı: 1

- Halk Edebiyatı: “Konyalı Âşık Rıza”, Yazan: M. Halit Bayrı, Ağustos 1949, Sayı 1.

- Saz Şairleri: “Bektaşî Şairleri: 3/III. Süruri” Yazan: M. Halit Bayrı, Ekim 1949, Sayı 4.

- Halk Şairleri: “Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı, Hayatı ve Şiirleri: I”, Yazan: İhsan Hınçer, Aralık 1949, Sayı 5.

- Güzel Üstüne / Şiir / Âşık Şem’i’nin Konya Destanı, M. Halit Bayrı, Ocak 1950, Sayı 6.

- Halk Edebiyatı: “Âşık Mehmet Yakıcı, Hayatı ve Şiirleri: II”, Yazan, İhsan Hınçer, Şubat 1950, sayı 7.

- Meram Bağları / Şiir / Abdullah Erdoğan, Mart 1950, Sayı 6.

- Dünya ve Ahilet İçin / Şiir / Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı / Mart 1950, Sayı 8.

- Kuraklık Destanı / Şiir / Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı, Mart 1950, Sayı 8.

- Konyalı Âşık Mehmed’in Ardından / Şiir / Ali Rıdvan Bülbül, Nisan 1950, Sayı 9.

- Dedim - Dedi / Şiir / İhsan Hınçer, Eylül 1950, Sayı 14.

- Merhum Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı / Garip Destanı, Ekim 1950, Sayı 15.

- Araştırmalar: Silleli Süruri’nin yayınlanmış Şiirleri: I / Önsöz Muzaffer Erdoğan / Derleyen: Abdülkadir Erdoğan, Nisan 1951, Sayı 21.

- Koşma / Şiir / Mazhar Sakman, Mayıs 1951, Sayı 22.

- Araştırmalar: Silleli Süruri’nin Yayınlanmamış Şiirleri, Derleyen: Abdülkadir Erdoğan, Haziran 1951, Sayı 23.

- Halk Şairleri: Konyalı Âşık Cevri ve Hikmeti, Konya’nın Meşhur Sulu Kahvesi’nde Bir Karşılaşma, Yazan: Mehmet Önder, Konya Müzesi Asistanı, Haziran 1951, Sayı 23.

- Konya için / Şiir / İhsan Hınçer, Temmuz 1951, Sayı 24.

CİLT: II

- Saz Şairleri: Karamanlı Gufrani, Yazan: Mehmet Önder, Kasım 1951, sayı 28.

- Ey Zalim Güzel / Şiir / İhsan Hınçer, Kasım 1951, sayı 28.

- Sille’li Süruri’nin Yayınlanmamış Şiirleri: II, Derleyen: Abdülkadir Erdoğan, Ocak 1952, sayı 30.

- İftarlık, yazan Afif Evren / (Şair Nureddin Rüştü Büngül ve Şiiri hk) Mayıs 1952, sayı 34.

- Gelir M’ola / Şiir / Ahmet Pe-tekteçi / Ağustos 1952, sayı 37.

- Silleli Süruri’nin Yayınlanmamış Şiirleri: IV, Derleyen: Abdülkadir Erdoğan, Ağustos 1952, sayı 37.

- Destanlar: Ermenekli Kel Hasan Rüştü’nün Atatürk Destanı, Yazan: Afif Evren / Kasım 1952, sayı 40.

- İstanbul’un Külfetli Nimetleri, Yazan: Afif Evren (Konyalı Şair Muzaffer Hamid’in Konyalı Şair Nureddin Rüştü Büngül’ün şiirine karşılığı), Ocak 1953, sayı 42.

- Türkü ve Destanların Dokusu, Yaşıyan Yönleri, Yazan: Oğuz Tan-sel (Bekir Ağa Destanı ve Destanlar hk.) Nisan 1953, sayı 45.

- Konyalı Şem'i Hakkında Yeni Bilgiler, Yazan: Cahit Öztelli, Hazine 1953, sayı 47.

CİLT: III, 49-72. SAYILAR

- Halk Şairleri: Konya'da Yaşayan Türabi, Yazan: Afif Evren, Eylül 1953, sayı 50.

- Araştırmalar: Şem'i'nin Ölüm Tarihi, Yazan: İbrahim Aczi Kendi 1953, sayı 51

- Derlemeler: Silleli Süruri'nin Yayınlanmamış Şiirleri: V, Yazan, Abdülkadir Erdoğan, Ekim 1953, sayı 51.

- Destanlar, Gazi'ye Duamız, Yazan: Afif Evren (Ermenekli "Kel Şair" diye anılan Hasan Rüştü ile ilgili) Ağustos 1954, sayı 64.

- Derlemeler: "Kurbanlık" Hediyesi, Yazan: Afif Evren / (Konyalı Şair Muzaffer Hamid ve Şiiri hk.), Şubat 1955, sayı 67.

CİLT: IV, 73-96 SAYILAR

- Arınış / Şiir / İhsan Hınçer, Ekim 1955, sayı 75

- Araştırmalar: İki Mevlevi Şair, Yazan: Afif Evren, Ocak 1956, sayı 78.

- Araştırmalar: Konyalı Şair Mustafa Şerifi, Yazan: Cahit Öztelli, Mart 1956, sayı 80.

- Konya'da / Şiir / Bekir Sıtkı Erdoğan, Mart 1957, sayı 92.

CİLT: V, 97-120. SAYILAR

- Araştırmalar: Bir Mevlevi Kadın Şairimiz, Yazan: Mehmet Önder, Ekim 1957, sayı 99.

- Âşık Tefvik, Yazan: M. Halit Bayrı (Konya Ereğli'den olan Şairin Hayatı, Şiirleri hk.), Şubat 1958, sayı 103.

- Folklorcularımız: İbrahim Aczi Kendi, Yazan: Cahit Öztelli, Mart 1958, sayı 104.

- Kitaplar Arasında: Sultan Vele'din Türkçe Manzumeleri, Yazan: Dizdaroğlu (Mecdut Mansuroğlu'nun aynı adlı kitabı tanıtılıyor), Aralık 1958, sayı 113

NOT: Gelecek sayıda 7. ciltten 19. cilt sonuna kadar, 121. sayıdan 366. sayıya kadar verilecek.

KAYNAKLAR:

Türk Folklor Araştırmaları, (364-65), İhsan Hınçer Özel Sayısı I ve II, 1979.

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi / www.filo-zof.net

BÜYÜK İDEALİST, "HEMŞEHRİMİZ" İHSAN HINÇER

Büyük idealist, hemşehrimiz İhsan Hınçer, 14 Mart 1916'da Konya'da Übeyt Mahallesi'nde doğdu, 11 Kasım 1979'da İstanbul'da öldü.

Yazının başlığına "Hemşehrimiz" kelimesini koydum. Bir sebebi var bunun. Rahmetli İhsan Hınçer, Konya'nın "En iyi evlatlarından biri"ydi. Bütün yaşamı boyunca sevinçle, övünç-

le "Konyalılığını" her fırsatta söylerdi. "Hemşehrilğin" ayrı bir değeri vardı. Hınçer'in yanında, İstanbul'da, sayısız işinin, sıkıntılarının arasında, "Konyalı Hemşehrilerini" her zaman her yerde güler yüzle karşılar, elinden gelen her şeyi yapardı. Bence, İhsan Hınçer anılırken, "Hemşehrimiz İhsan Hınçer" diye anılmalıdır. Sarınım aziz ruhu mutlu olur.

KİMSENİN YAPAMADIĞINI YAPAN İNSAN

Hemşehrimiz İhsan Hınçer, hakçasına konuşmak gerekirse, hakçasına yazmak gerekirse; kimsenin yapamadığını yapan insandır. 31 yıl süreyle Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'ni bir sayı aksatmadan, kimseden maddi yardım görmeden, çocuklarının nafakasına "dergisini" ortak ederek, memur maaşı ile geçinmenin dışında hiçbir şeye "tenezzül etmeyerek" yayınlamış insandır.

İhsan Hınçer'in ölümü üzerine, Konyalı ünlü şair Fazıl Hüsni Dağlarca 1979 Kasımında şu "Ağıt"ı söylediler.

AĞIT

*İhsan Hınçer gömütün önü ne kalabalık
Hayır tanıdıkları söylemiyorum
Ömür yandakiler
Şalvarlılar saç kınalı
Çayda çaracıların ellerinde mum
Yansıtır hepsi
En uzak geçmişi yarından
Bilgiyle erdemle sevgiyle
Çıkmışlar gelmişler sessiz
Dergiden, Türk Folklor Araştırmaları'ndan
Anlam dolu yerle gök
Ulu bir aydınlık var kara günde
İhsan Hınçer besbelli
Yaşayacaksın
Bu binlerce yazının ölümsüzlüğünde
11 Kasım 1979 (Fazıl Hüsni Dağlarca)*

Konyalı ünlü şair Fazıl Hüsni Dağlarca'nın anlam yüklü dev "Ağıt"ında, hemşehrimiz İhsan Hınçer'in yaptığı işin dev boyutları 1

İhsan Hınçer

daha da belirginleşmekte.

Ben, 11 Kasım 1980'de hemşehrimiz İhsan Hınçer'in birinci ölüm yıldönümünde, Konya Postası gazetesinde "31 yıllık bir çaba ile akıllara durgunluk veren ve inkar edilemez bir biçimde Büyük Türk Folklorcusu adına hak kazana İhsan Hınçer bir Konyalı'dır. İhsan Hınçer yaşamı boyunca Konyalılığı ile övünmüş, her fırsatta Konya'ya koşmuş, kendisine koşan her Konyalı için elinden geleni yapmıştır. İstanbul Belediyesi'nde ömür boyu süren bir memurluğun ağır yükünü çekerken Türk Folklorunun en büyük üç-beş kaynağından biri olan "Türk Folklor Araştırmaları" dergisini tam 31 yıl boyunca yayınlamış ve 19 cilt, 366 sayı, 8906 sayfa olarak, Türk kültür Dünyası'na armağan ederek aramızdan ayrılmıştır" demiştim.

İşte yaşam öyküsünü anlatacağımız bu insan, hemşehrimiz İhsan Hınçer'dir.

İHSAN HINÇER

(1916-1979)

Türk halk bilimci, şair, Türk Folklor Araştırmaları dergisini otuz yıl süreyle yayınlamıştır. Mehmet İhsan Hınçer, 14 Mart 1916'da Konya'da doğdu. 11 Kasım 1979'da İstanbul'da öldü. İlköğrenimini Konya ve Kayseri'de tamamladı. Küçük yaşta babasını yitirdi. 1933'te, dedesinin aktar dükkânında çıkan yangında ağır biçimde yandı, sağ bacağının kesilmesi gerekti. 1935'te annesi öldü. 1937'de öğretmenlik yapan ablasıyla birlikte İstanbul'a yerleşti. Konya Halkevi'nde başladığı çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Dışarıdan sınavlara girerek liseyi bitirdi ve 1940'ta İstanbul Belediyesi'nde çalışmaya başladı. 1960'den ölümüne değin varidat tahakkuk müdürü olarak çalıştı.

Öğretmenliği sırasında edebiyatla ilgilendi, ilk şiiri 1932'de Konya'da yayımlanan bir dergide çıktı. "Türklük Bir Yanardağdır" adlı bir şiir kitabı 1936'da yayımlandı. 1940'larda çeşitli gazete ve dergilerde şiirleri, inceleme yazıları, röportajları basıldı. 1945'te Kemal Akça ile çıkarmaya başladığı Folklor Postası dergisi ondokuz sayı sürebildi. 1949'da Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'ni yayımlamaya başladı. Halkbilim araştırmalarını derleme araştırma, sınıflama ve çözümleme aşamasına ulaştıran ve bu alanda önemli bir kaynak oluşturan dergi, İhsan Hınçer'in ölümü üzerine 366. sayısı ile yayımına son verdi.

İhsan Hınçer, çeşitli güçlülere karşı kişisel çabalarla Türk Folklor Araştırmaları otuz yıl boyunca sürekliliğine ulaştırmış, hem araştırmacı, hem yayımcı olarak halkbilim alanına büyük katkıda bulunmuştur.

Başlıca Eserleri: Şiir: "Türklük Bir Yanardağdır" 1936, "İstiklalimin Me nkıbesi" 1937, "İnkılap Türküleri" 1942, Roman: "Çoban Kızı" 1946.

Mehmet Ali Uz

HURDE MALUMAT

Giriş

Hurde kelimesi, dilimizden attığımız binlerce kelimeden birisidir. Artık toplumda bu kelimenin hangi manalara geldiğini bilen insan sayısı parmakla gösterecek kadar azdır. Kelimeyi bilgisayar bile tanımıyor, altını çiziyor. Eskiden bu başlık altında gazete ve dergilerde önemli kısa bilgiler aktarılırdı. Şimdi görülmez oldu.

Osmanlıca sözlükleri karıştırsanız kelimenin pek çok manaya geldiğini görürsünüz. Dilimize Farsça'dan geçen ve noktalı ha ile yazılan kelime, ufak değersiz şey, kırıntı, nükte, yazıya nüans veren bir tarz ve dakika anlamlarına geldiği gibi, kelimenin hurde-tezyinat, hurde-dân (dikkât sahibi), hurde-furuş (ufak tefek şeyler satan), hurde-şinas, (ince şeyleri anlayan) gibi pek çok şekilde kullanıldığı görülmektedir. **Hurde-malumat** da ufak tefek bilgi kırıntıları anlamına gelmektedir. Bu

bilgi kırıntılarının bazıları şehir tarihi yönünden çok önemli ve kıymetlidir. Bazılarını hiçbir yerde bulamazsınız. Bu bilgiler salnamelerde, şeriye sicillerinde ve vakfiyelerde satır aralarında geçiverir. Araştırmalarım sırasında böyle önemli binlerce bilgi ile karşılaştım. Şimdi bunları kayıt altına almadığıma üzülüyorum.

Konuya girmeden buna birkaç örnek vermek isterim. Konya'da yerleri bilinen, bilinmeyen bütün tarihî mahalle isimlerini ve yıkılan pek çok eski bina yerlerini şeriye sicillerinden öğreniyoruz.

Günümüzde Şükran Mahallesi'ne dahil edilen bir **Kalecik Mahallesi** var. Önündeki mahallenin adı da **Kal'a-i Celp** (Kalecerp)'dir. Kalecik Mahallesi'nin adının nereden geldiği bilinmiyordu. Şeriye sicillerini inceledikçe mahallenin yakın çevresinde bazı mülk satışlarında satılan mülklerin sınırlarında **kale duva-**

ri kalıntılarına rastlanıyor. Bundan adı geçen mahallenin çevresinde bir kalenin bulunduğu ve mahallenin adının buradan geldiği kanaatine vardım. Kale kalıntılarında bahsedilen asırlar, 16. veya 17. yüzyıllardır. Bu yüzyıllarda Konya surları tamamen ayakta. Bu sebeple bunlar Konya Surlarının kalıntıları olamaz. Bu hususu Konya’da ilk defa biz açıklamıştık.

Geçenlerde bir şeriye sicilini inceleyen Al Aliler adı dikkatimi çekti. Metni inceleyince bir mülk satışında Sadreddin Konevi külliyesi yanında **Al Aliler Vakfı** adı geçiyordu. Bu bilgi ile de bir yanlışın tashihi sağlanıyor.

Sadreddin Konevi Camii’ni geçince yolun sağ tarafında bir kabir var. Halk burada yatan zatı Ali Aliler veya “**Üç Aliler**” olarak biliyor. Onlara “**Üç Halliler**” diyenler bile var. Selçuk Es de bu kabir için üç Aliler ifadesini kullanıyor. Burada bir Al Aliler vakfından bahsedilince, kabrin yerinde vaktiyle bir türbenin veya bir zaviyenin bulundu-

ğunu gösteriyor. Demek ki, 16. asırda kullanılan isim, Ali Aliler değil, Al Aliler imiş. Al Aliler’ in kim olduğu hususu ise, ayrı bir araştırma konusudur.

Konya’da pek çok **mahalle mescidi** zamanla harap olmuş, 1900’lü yılların başlarında veya daha sonraki yıllarda yeniden yapılmış ve mescidin üzerine de bu yıl yapım tarihi olarak yazılmış. Oysa mescit çok daha önce yapılmıştır. Şeriye sicillerindeki küçük bir imam veya mescidin vakfına müteveli tayini, yapının asırlar önce de var olduğunu ortaya koyar.

Bir salname kaydına göre de, bir zamanlar **Sille’de gül bahçeleri** vardır ve o yıllarda gül yağı çıkartılır. Bu da Sille tarihi yönünden önemli bir bilgidir. Bu bilgilerden Sillelilerin bile haberi yoktur. Bu örneklerin hepsi, hurde malumat kabilinden bilgilerdir. Ama son derece önemlidir.

Çirkap Mahallesi’ni araştırırken de çirkap (pis su) kelimesinin

Üç Aliler (Üç Halliler) Mezarı

geçtiği yerlerde pek çok önemli bilgiye rastladım. İlerine bunları kaynakları ile açıklayacağız.

Turut Hamamı ve Kirazlı Çirkep Gölü:

Meram'da Turut yöresinde, Cemel **Ali Dede Külliyesi**'nin yanında külliye dahil bir kadınlar hamamıyla bir de mektep bulunmaktadır. Hamam, muhtemelen Selçuklu döneminde yaptırılmıştır. Bu hamam, Meram Köprüsü'nün karşısındaki hamamdan daha önce inşa edilmiştir. Kayıtlardan anlaşıldığına göre bölge bir zamanlar günümüzden daha mamur durumdadır. Hamamla mektep zamanla yıkıldığı için günümüze gelememiştir.

Şerife sicillerindeki bir kayda göre; bu hamamın pis suları toprak künklerle bugünkü Kirazlı Mahallesi (O zamanlar, Kirazlı bir mevkiidir)'indeki **Kirazlı Çirkep Gölü**'ne ulaştırılıyor. Kayıtlara göre göl bir buçuk dönüm genişliğindedir.

Bazen gölde kabaran sular ta-

şarak çevresine zarar verdiği gibi şehir ırmağının da kirlenmesine sebep oluyor. O zamanlar bu husus dava konusu yapıyor.

Yeri tam olarak bilinmeyen göl, bölgeden geçen Meram Çayı'nın kuzey tarafında olmalıdır. Demek ki Kirazlı'da ki bu göl, zamanla ortadan kalkmış, günümüze kadar gelememiştir. Buradan iki önemli bilgi dikkat çekicidir. Birisi Kirazlı Çirkep Gölü, diğeri ise, hamam pis suları gibi pis suların rastgele salınmadığıdır.⁽¹⁾

Debbağhanenin Pis Suları

İstanbul Caddesi'nde İsmet Paşa İlkokulu'nun bulunduğu bölgede eskiden faaliyet gösteren Debbağhane (Deric) esnafının 17. yüzyılda pis suları, karşılarda bulunan Dış Kale hendeğine akıyor. Bir ara sur hendeğinde suların çoğalmasından dolayı Konya kadılığına, "Sultanın surlarını yıkacaklar" diye şikâyetle bulunuluyor.

(1) KŞS. İzzet Sak- İbrahim Solak, Konya 2014, s. 53/319-32.

Debbağhane atıklarının asırlar öncesinden beri buraya akmaya devam ettiği, fakat suların artmasına bu atıkları (pis suların) değil, Meram Çayı'ndan künklerle mahalle çeşmelerine gelen tazyikli sudan sızmaların sebep olduğu yapılan keşif sırasında anlaşılıyor.

Başka bir şeriyeye sicili kaydına göre de şehirden atılan Çirkep Irmağı'nın köprüsü de, surun Bab-ı Aksaray Kapısı'nın önündedir.⁽²⁾

İlyas Baba Zaviyesi

Şeriyeye sicillerindeki bir arazi anlaşmazlığı davasından Hatunsaray'da bir İlyas Baba Zaviyesi'nin bulunduğunu öğreniyoruz. Hatunsaray'da başka zaviyelerin de bulunduğunu biliyoruz.⁽³⁾

Meşrutiyetten Evvel..

Meşrutiyetten önce Konya' da

resmî ve haftalık “**Konya**” gazetesi çıkardı. Hususi ve siyasi gazete yoktu. Meşrutiyet (İkinci Meşrutiyet) ilân edilir edilmez **Anadolu, Meşrik-i İrfan, Şems ve Hakem** gazeteleri intişara başladı. 1910'da **Babalık** gazetesini çıkarmaya başlayan Yusuf Mazhar Bey, evvelce Hakem gazetesinde yazı yazıyordu. Bir aralık Meşrik-i İrfan baş muharriri olmuş sonra, müstakil olarak çalışmayı tercih etmiştir. Mazhar Bey'in babası Bosnalı Nedim Bey de kalem erbabındandı.⁽⁴⁾

Konya Medreselerinde

1899'da Konya medreselerinde tatil günlerinden olan Salı ve Cuma günleri talebeye Türkçe hitabet, hesap, coğrafya ve hüsnühat dersleri verilmesine başlanmıştır. Daha önce bu dersler okutulmuyordu.⁽⁵⁾

(2) KŞS, İzzet Sak- İbrahim Solak, Konya 2014, s.532-533.

(3) KŞS, İzzet Sak, Konya 2010, s. 37/313.

(4) Afif Evren, “Küçük Tetkikler”, Konya, Haziran-Temmuz 1946, s.136/36.

(5) Afif Evren, “Küçük Tetkikler”, Konya, Haziran-Temmuz 1946, s.136/36.

Prof. Dr.
Ahmet SEVGI

“Tiryaki Sözleri”nin Gölgesinde

كوزلرمزدن آقاييلن ياشلرك مرارتى هيچدر ، اصل انسانى روحنده
محبوس قالان ياشلر زهرلر

**Gözlerimizden akabilen yaşların merâreti hiçtir,
asıl insan ruhunda mahbûs kalan yaşlar zehirler.**
(Cenap Şahabettin)

Ağla...
Derdini içine atma, ağla; gözyaşın nehir olsun,
Râzı mısın ruhunda hapis her damla yaş zehir olsun?

HZ. MEVLANA'DA EĞİTİM

“Sen Allah’ın rahmetiyle onlara yumuşak davrandın. Şayet onlara karşı kaba, katı kalpli olsaydın hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi.”⁽¹⁾

Önceden tespit edilmiş esaslara göre insan davranışlarında belirli gelişme ve değişme meydana getirme süreci olan eğitim, kâinatın yaratılışından günümüze ve günümüzden de kıyamete kadar devam edecek bir olgudur. Yaşadığımız bu âlemde eğitime en çok ihtiyacı olan ve eğitime en elverişli bulunan varlık Hz. Mevlana'nın tabiriyle “*hazreti insan*”dır. Hz. İnsan yaratılış itibarıyla medenidir. Cenabı Hak insanı kendine halife seçerek yine insan olan Peygamberler vasıtasıyla eğitmiştir. Yaratıcının insanın eğitimine verdiği önemi insanoğlunun mebdei olarak yarattığı Âdem (a.s.)’i ilk Peygamber ve ilk eğitimci olarak görevlendirmesinden de anlaşılabilir.

Peygamberler vahiy yoluyla Allah’tan aldıkları bilgiler ışığında insanlara rehber olmuş, Yüce Yaratıcının emirlerine uyma ve yasaklarından kaçınmalarını tavsiye etmek suretiyle huzurlu hayatın kapılarını açmıştır. Peygamberlerin bu aslı vazifelerini Hz. Peygamber (s.a.s.)’in şu hadisiyle de tespit edilmektedir;

“Ben ancak bir eğitimci olarak gönderildim.”⁽²⁾

(1) Ali İmran, 3/159.

(2) İbni Mâce, Mukaddime, 17.

A) Peygamber Veraseti İlim

Peygamberler Allah’tan aldıkları ilahi öğretiler ışığında insanları nasıl eğitmişlerse Hz. Mevlana, Hz. Yunus, Hacı Bayramı Veli, Hacı Bektaş Veli, Şâh-ı Nakşibend gibi Peygamber varisleri buldukları asırda insanları öylece eğitmişlerdir. Peygamberlerin ilim mirasını sahiplenerek bir sonraki nesle aktaran âlim ve salihlerin insanlık için sağladığı bu katma değer, takdire şayandır. Hayatta olduklarında görülen etki ve hizmetleri, vefatlarından sonra da devam etmekte, hatırlanmaları dahi rahmetin nüzulüne vesile olmaktadır. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.);

“Âlimlerin, salihlerin anıldığı yere rahmet iner”⁽³⁾ hadisiyle bu gerçeği bildirerek bizlere müjde vermektedir. Anıldıkları yere rahmet inmesine vesile olan âlimlerin yaşadığı, bulunduğu yere acaba rahmetin hangi engin boyutu yağar? Yaşadığımız coğrafyayı bu açıdan da önemsenmeli, dikkate alınmalıdır. İslam’ı ahlak ve ahkâmıyla bir bütün yaşayıp rehber olan İslam âlimlerinden Hz. Mevlana, büyük bir mutasavvıf ve müderristir. Hz. Mevlana, bıraktığı eserleriyle etkisini günümüzde hissettiğimiz yaşantısıyla gönüllerimize taht kurmuş gerçek bir Hak dostudur.

Merhum Nurettin Topçunun de-

(3) Ebu'l-Hasan, Nuruddin Ali bin Muhammed (v. 1014), Şerhu Nuhbetu'l-Fiker fi Maslahati Ehli'l-Eser, Dâru'l-Erkâm Beyrut, s. 794; İsmail bin Muhammed bin Abdülhâdî el-Aclûnî (v. 1162), Keşfu'l-Hafâ ve Müzü'l-İlbas, I-II, Tahkik: Abdulhamid bin Ahmed, Kahire 1420/2000, II/70, 82.

diği gibi;

“Büyük mezarların üstünde büyük vatanlar vardır. Büyük ölüleri olmayan milletler ebedi olmazlar. Üzerinde büyük ruhların sevildiği topraklarda ebedi hayat ağacı yeşeriyor, gerçek hayat, gerçek mutluluk tadılıyor. Onlarsız yeryüzünde yetim yaşıyoruz. Anadolu toprağının altında bize bin yıllık maziden emanet peygamberler, veliler, hakimler ve sanatkârlardan oluşan büyük mezarlar, ebedi olan ruhlarını bizim varlığımıza karıştırdıkça ruhlarımızın düşmanları bizi imha edemez. Bizi ebediliğe (sonsuzluğa) götüren kervanın başında da Mevlana’ları, Yunus’ları görüyoruz. Anadolu’nun ruhunun uyanmasında, istikamette olmasında Mevlana ve Yunusların etkisi büyüktür. Mevlana milli ruhumuzun mürşidi, felsefemizin üstadı olmalıydı.”⁽⁴⁾

Böyle değerli büyüklerin yaşadığı topraklarda bulunmamız sebebiyle Yüce Rabbimize ne kadar hamd etsek, ne kadar şükretsek yine de azdır. Onların değerini anlamak ve üzerimizde müspet etkisini sürdürmek istiyorsak bıraktığı öğreti ve ahlak mirasını önce öğrenmeli sonra da yaşantımızda yer vermek suretiyle sahip çıkmalıyız.

B) Önce Müderris Sonra Mutasavvıf Hz. Mevlânâ

Hz. Mevlana yaşadığı çağın büyük sofisi, âşığı, arifi, mütekellemi, muhaddis ve müfessiri olmakla birlikte dönemin en büyük müftü, müderris ve fakihidir. İnsan yetiştirme üstadı, yetenekli bir sanatkâr olan Hz. Mevlana, insan çevre ve varlık dostu; engin hoşgörü deryası, mütevazı bir zahit, sevgi abidesi, derin bilgi ve birikim sahibi bir âlimdir. Hz. Mevlana’nın hayatına baktığımızda kendisini öncelikli olarak toplumu

vaaz, tedris ve fetvalarıyla yönlendiren bir âlim olarak görürüz. Zira Hz. Mevlana, Konya Altunaba Medresesinde (İplikçi Camiinin bulunduğu yer) iki yıl müderrislik yapan babası Bahâuddin Veled’in 628/1231 tarihinde vefatından sonra onun yerine vaaz, tedris ve fetva makamına henüz yirmi dört yaşında iken geçmiştir. Hz. Mevlana’nın Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti, dönemin ilim merkezlerinden Konya’da bir medresenin başına geçecek seviyede ilim sahibi olması, kendisinin İslam’ın şer’î hükümlerine ne denli vakıf olduğunu göstermesi açısından önemli bir bilgidir.

Konya Altunaba Medresesi müderrisi payesini almasına rağmen şer’î ilimlerde mesafe almak, ilmini artırmak amacıyla Halep’e gidip medreselerde yaklaşık üç yıl kadar ilim tahsil etmesi, daha sonra da Şam’a giderek burada da dört yıl kalmak suretiyle öğrenimini tamamlaması, Hz. Mevlana’nın şer’î ilimlerde ulaştığı seviyeyi tespit etme bakımından önemlidir. Hz. Mevlana’nın, dönemin ilim merkezlerinden Şam’da özellikle Muhyiddin İbnu’l-Arabî, Sa’deddin-i Hamevî, Evhadettin-i Kirmânî ve Sadreddin-i Konevi ile zaman zaman bir araya gelip Arap dili ve edebiyatı, fıkıh, tefsir, hadis ve diğer ilimler üzerinde yoğunlaşarak öğrenimini tamamlaması, İslam’ın ahkâmını öğrenmede gösterdiği gayreti ortaya koymaktadır. Hz. Mevlana, Şam’dan dönüşünden sonra bir müddet kaldığı Kayseri’de, şeyhi Seyyid Burhaneddin (v. 638/1241)’in yanında bir hücrede üç kere erbaîn çıkararak⁽⁵⁾ tasavvuf eğitimi almıştır. Hz. Mevlana’nın, eğitim ve öğretiminde önceliği İslam’ın zahiri ilimlerine vermesi, hadis, tefsir ve fıkıh ilimlerinde ye-

(4) Nurettin Topçu, *Mevlana ve Tasavvuf*, Dergâh Yayınları, Beşinci Baskı, Şubat 2008, s. 115.

(5) Derya Örs, Hicabi Kırılancı, *Mesnevî*, Konya 2008, s. 7, 9.

terli düzeye ulaştıktan sonra tasavvufi eğitime tabi olması, bizlere eğitim ve öğretimde hangi sıranın takip edilmesi gerektiğini göstermesi açısından da güzel bir örnektir. Hz. Mevlana'nın bu metotla yetişmesinin, dönemin büyük müşitlerinden âlim ve mutasavvıf babası Sultanul Ulemâ Bahâüddin Veled ile şeyhi Seyyid Burhaneddin'in etkisi ve yönlendirmesiyle olması da dikkate değer ayrı bir husustur.

İlmî ve tasavvufi açıdan icazetli olan Hz. Mevlana, insanı bütünlendiren ahkâm ve ahlak ilimlerinin, tahsil ettiği usulle verilmesini sağlamak amacıyla, Konya'da Pamukçular Medresesi, Karatay Medresesi gibi medreselerde yıllarca eğitim ve öğretimle meşgul olarak yüzlerce öğrenci ve mürit yetiştirmiştir.

C) Mevlânâ Eğitiminin Kaynağı; Kitap ve Sünnet

Hz. Mevlana eğitiminin temelini ayet ve hadislerden oluşturmaktadır. Onun eğitimdeki ilham kaynağı, bir bütün yaşantısını da şekillendiren Kur'an ve Sünnettir. Bu yüzden Mesnevi için "Mağz-ı Kur'an" (Kur'an'ın özü) denmiştir. Hz. Mevlana, kendisinden Kur'an ve sünnetin ruhuna aykırı herhangi bir şeyin nakledilmesini asla onaylamadığı gibi, bilinçli olarak bunu yapanlarla dost olamayacağını açıkça belirtmiştir. Zira Hz. Mevlana, Kur'an'ın kulu ve kölesi, Hz. Muhammed (s.a.v)'in de ayağının tozu, toprağı olduğunu ifade etmiştir. Bu hassasiyetine uymayanları da şu sözlerle ikaz etmiştir:

"Ben bu canım var oldukça Kur'an'ın kulu ve kölesiyim,

Ben, Seçilmiş Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s)'in yolunun toprağıyım,

Bir kimse, bundan (Kur'an ve Sünnetten) başka benden bir söz naklederse,

Ben, o nakleden kişiden de, o sözden de şikâyetçiyim, uzağım."

Hz. Mevlana, Kur'an-ı Kerime ve onu ezberleyen hafızlara karşı büyük hürmet sahibiydi. Konuyla ilgili şöyle bir olay anlatılır:

Bir gün Hafız İshak, Hz. Mevlana'nın yanına gelmiş. Hz. Mevlânâ büyük bir saygı gösterip ayağına kalkmış, baş tarafa oturmasını isteyerek şunları söylemiş;

"Mushaf'ı nasıl aziz tutmak, nasıl sıra ve kürsülerin üzerine koymak gerekiyorsa, hafızları da o şekilde üstün tutmak ve başköşeye oturtmak gerekir. İçinde Kur'an'ın nuru bulunan bir gönlün cehennem yüzünü görmesi uygun düşmez. Bir kâğıt parçasına Kur'an yazılı olsa onu ateşe atmazlar, ona hürmet gösterirler ve onda Kur'an yazılıdır, derler. O halde bir kalpte bütün bir Kur'an bulunursa onu nasıl cehenneme atarlar."

D) Hikâye Yoluyla Eğitimi

Hz. Mevlana eğitimde olumlu tüm unsurlardan yararlanmıştı. Hikâye yoluyla eğitim, en çok başvurduğu metottur. Hikâyelerinde yeri geldiğinde hayvanları şahıslandırıp konuşturmak suretiyle nasihat etmiştir. Mesnevi'sinde Kur'anı Kerim'de olduğu gibi kıssa eğitim metodundan oldukça fazla yararlanmıştı. Mesnevideki gerçek veya kurgu pek çok kıssa ile ders vermiştir. Hz. Mevlana'nın kıssalarındaki ana fikir ile Kur'an-ı Kerim kıssalarının ana fikirleri aynıdır. Hz. Mevlana'nın hikâyelerindeki esas amaç Kur'an-ı Kerim ve hadisi şeriflerde yer alan bilgileri, evrensel ilkeleri insanlara sunmaktır. Hz. Mevlana kıssalarıyla insanları iyiliğe yönlendirmekte, kötülükten sakındırmakta düşebilecekleri sıkıntılardan çıkış yolları göstermektedir.

E) Mizah Yoluyla Eğitimi

Hz. Mevlana mizah ve şakalaş-

mayı da bir eğitim metodu olarak kullanmıştır. Çevresiyle, çocuklarıyla yeri geldiğinde şakalaşır, şakasının sonunda da ders vermeyi, bir güzel ahlaka işaret etmeyi ihmal etmezmiş. Asla haktan ayrılmadığı şakaları için şunu dermiş;

“Benim şakam şaka değil halka irşat ve eğitimidir.”

Hz. Mevlana çocuklarla iletişim kurabilmek için onların diliyle konuşulmasını tavsiye edermiş. Mesnevîhân Siraceddin Mevlana'nın, çocuklarla olan iletişimini aktarırken şahit olduğu bir olayı şöyle anlatır:

Bir gün Hüsâmeddin'le birlikte Mevlâna'yı ziyaret etmek için medreseye gelmiştik. Mevlâna'nın torunu Emîr Ârif'i küçük bir arabaya oturtmuşlar, bakıcısı da onun arabasını çekiyordu. Mevlana, hemen yerinden kalkarak arabanın ipini mübarek omzuna koyup:

“Ârif'e öküzçülük edebilirim,” dedi.

Bunun üzerine Hüsâmeddin Çelebi de arabanın diğer tarafını tuttu; bir iki defa medresenin avlusunu dolaştırdılar. Çelebi Ârif, tatlı tatlı gülüyor ve seviniyordu. Mevlana:

“Çocukları okşamak, Peygamberimizden biz müslümanlara kalmış bir mirastır. Peygamber (s.a.v); **“Çocuğu olan çocuklaşsın”** buyurmuştur,” dedi.

Hz. Mevlana gerek yakınlarının gerekse dostlarının sıkıntılı durumlarını fark ederek onları rahatlatmaya, sevindirmeye ve neşelendirmeye çalışmış. Zira sıkıntı, stres, üzüntü, ruhi bunalım vb. durumlar insanoğlunun sürekli yüz yüze geldiği önemli problemlerden olup bu durumdan kurtulmak için çoğu defa sevinmeye, gülmeye ve neşelenmeye ihtiyaç duyar. Ya kendisi böyle bir ortam arayarak sıkıntısını bertaraf etmeye ya da yakın dostları, arkadaşları ve çevresi bu durumu fark

ederek onu rahatlatmaya çalışır. Konuyla ilgili oğlu *Sultan Veled'den şöyle bir olay nakledilir;*

“Bir gün büyük bir sıkıntı içindeydim. O sırada babam Mevlana hazretlerinin medresenin kapısından içeri girdiğini gördüm. Beni sıkıntılı görünce:

“Birinden mi incindin, çünkü hiç böyle sararıp solmamıştın” dedi. Ben:

“Bilmiyorum, bu ne haldir” dedim.

Babam kalkıp eve girdi ve bir müddet sonra başına ve yüzüne bir kurt postu geçirip “Bu! Bu! Bu!” diyerek dışarı çıktı. Benim yanıma gelince çocukları korkuttukları gibi yine “Bu! Bu! Bu!” yaptı. Onun bu hareketinden bana büyük bir gülme geldi. Alabildiğine güldüm, baş koyup babamın ayaklarını öptüm. Babam,

“Bahâeddin eğer bir latif sevgili sana sıkı sıkıya bağlansa, seninle şaka şenlik etse ve birdenbire yüzünün şeklini değiştirip gelse ve sana “Bu! Bu! Bu!” dese ydi, ondan hiç korkar mıydın?” dedi. Sonra buyurdu ki:

“Seni sevindiren, seni sevinç ve neşe içinde tutan sevgili, seni üzen ve kendisinden sıkıntı duyduğun aynı sevgilidir. Hep odur, hep ondan feyizlenirsin.”

F) Müspetin Öncelenmesi İle Eğitimi

İslam'a göre temel amaç erdemli insan ve erdemli bir toplum yetiştirmektir. Hz. Mevlana'ya göre eğitim, insan kalbinin yanlış fikir, düşünce ve alışkanlıklara kapılmadan önce, aydınlatılması ve temiz tutulmasıdır.⁽⁶⁾ Nasıl ki hastalanmadan önce koruyucu hekimlik önem arz ediyor ve hastalık uzaklaştırılıyorsa yanlış fikirler de kalbimize yerleşmeden kalbimizi ibadetlerle temiz tutmamız, cilalamamız gerekiyor. Çünkü insan kalbi, işlediği günahların bıraktığı lekeler sebebiyle hak

(6) Mustafa Usta, “Hz. Mevlana'da Terbiyenin İlkeleri”, 3. Uluslararası Eğitimde Kalite Kongresi, Konya 2011, s. 185.

Hz. Mevlana'nın Hocası Seyid Burhanettin Türbesi, Kayseri.

kı, hakikati göremez hale gelerek yanlış fikir ve düşüncelere maruz kalmaktadır. Hz. Mevlana'ya göre insanın alışkanlıkları düşüncelerine işler. Olumsuz alışkanlıklardan korunmak için çare doğru eğitimidir ki eğitim koruyucu özellik ve güce sahiptir.

Hz. Mevlana'ya göre insan, kalbine güzel düşünce, samimiyet ve hüsnü zan gibi müspet duyguları yerleştirmeli ki hayata güzel baksın, çevresine pozitif enerji yayarak toplumun huzur ve güvenine katkı sağlasın. Zira kap içine ne konulursa onu emer ve tesiri altında kalarak dışına onun etkisini yayar.⁽⁷⁾ Elinde ve dilinden hiç kimseye zarar gelmeyen karakter hep övülmüştür. Ayrıca eyleme geçmesi bile samimiyet, iyi niyet ve düşüncenin sahibine büyük yararı vardır.

G) Mizaç Eğitimi

Hz. Mevlana'nın eğitim mektebinde insanın yeryüzüne ait yönden semavi yöne geçmesi manevi öğretiler yoluyla gerçekleşir. Bunun yolu

da mizaç eğitiminden geçer. Hz. Mevlana'ya göre yaratılıştan gelen huyu eğitim değiştiremez. Yaratılıştan iyi huylu olan insan sonradan yaptığı yanlıştan tövbe ederek döner, yanlışta asla ısrar etmez. Hz. Mevlana buna Hz. Âdem'i örnek verir. Yaratılıştan kötü huylu olanlar ise yanlış yaptıklarında asla pişman olmazlar, tövbeye de yanaşmazlar. Hz. Mevlana buna da İblis'i (şeytan) misal olarak verir. Yaratılıştan kötü huylu olanlardan kötülükten başka bir şey beklenemez. Hz. Mevlana'ya göre sonradan kazanılan huy genelde alışkanlıklarla elde edildiğinden bunların eğitim faaliyeti ile değişmesi mümkündür. Hz. Mevlana, eğreti olan yani sonradan kazanılan kötü huyun giderilmesi için eğitimi şart koşar⁽⁸⁾ ve şu tavsiyelerde bulunur;

“Öncelikli olarak kötü huydan vazgeçmek için mutlaka bir eğitimcinin yanında olmalı, manevi yatı yüksek olgun bir akıl rehber edinmeli. Sonradan kazanılan kötü

(7) Örs, Kırilangıç, *Mesnevî*, IV/468, Beyit: 1630-1631.

(8) Usta, agm, s. 187.

huyu değiştirmenin diğer bir yolu da kötölüklerle tahammül etmektir. Özellikle Peygamberler, kötölüklere karşı gösterdikleri tahammülle insanların kötü huylarını yok etmişlerdir.”

Hız. Mevlana'ya göre kötü huylu ile iyi huyluyu ayırmanın başka bir yolu da şudur. Bir şahıs, başka birinin kötü huyluluğundan şikâyet ediyorsa bil ki, şikâyet eden kötü huyludur. Çünkü o kötü huylunun kötölüğünü söyleyip dökmektedir. İyi huylu kimseler ise kötü huylulara tahammül eder, onların kötölüğünü söylemez ve zamanla yok olmasına sebep olur. Zira kötölükler anlatıldığında yayılmasına zemin hazırlanır. Hız. Mevlana Mesnevisinde bu hususa şöyle değinir:

“Ey Müslüman! Talep yolunda edep, her edepsiz katlanmaktan başka bir şey değildir.

Filan kimsenin karakteri ve huyu kötüdür diye şikâyet eden kimi görürsen...

Bil ki kötü huylu birine kötü söz söyleyen bu şikâyetçi de kötü huyludur.

Çünkü iyi huylu kimse, sessiz sedasız yaşayıp kötü huylulara katlanandır.”⁽⁹⁾

I) Sabır ve Tahammül Eğitimi

Hız. Mevlana'ya göre başkalarının yanlış davranışlarına tahammül etmek ve sabretmek kişiyi olgunlaştırır. Sabır, yanlışın zamanla ortadan kalkmasına da zemin hazırlar.

Hız. Mevlana yanlış davranışlara karşı, katı bir tutumla tepkide bulunmanın aksine yumuşak davranmanın eğitimdeki olumlu, verimli ve toplayıcı neticelerine dikkat çeker. Hız. Mevlana'ya göre eğitime elverişli olanlar, zamanla yaptıkları yanlış davranışın sıkıntısını duyar

ve suçlarını da itiraf edip özür dilerler. Böylece eğitim hedefine ulaşmış olur. Yalnız eğitimde müsamahakâr olurken disiplinden de uzaklaşılmalıdır.

Hız. Mevlana eğitim faaliyetinin gücünü gösterirken eğitilmiş insanın bir daha eski ham haline dönemeyeceğini şu beyitlerle anlatır:

“Hiç bir ayna yeniden demir olmaz.
Hiç bir ekmek yeniden buęday olmaz.

Hiç bir üzüm yeniden koruk olmaz.
Hiç bir olgun meyve yeniden ham olmaz.

Piş de değişmekten uzak kal. Git de Burhan-ı Muhakkak (Tirmizi) gibi berrak ol.”⁽¹⁰⁾

Eğitimle pişerek olgunlaşan insan, kolaylıkla ham haline geri dönemeyecektir.⁽¹¹⁾ Eğitilmiş insanlardan oluşan toplumlar da olumsuzluklardan kendini koruyacaktır.

J) Allah'ın Ahlakıyla Ahlaklanma Eğitimi

Hız. Mevlânâ'nın eğitim anlayışı, insanı yaratanına yaklaşır bir faaliyetidir. İnsan, ilâhî ahlâkla ahlaklanma kabiliyetine sahiptir. Eğitim vasıtasıyla ilâhî ahlâkla ahlaklanma metotları tespit edilip uygulanmalıdır. Hız. Mevlana, ilahi ahlâkla ahlaklanma eğitimini Hız. Peygamber (s.a.v)'in;

“Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın”⁽¹²⁾ hadisinden çıkarmıştır. Hız. Mevlana şu beyitlerinde de belirttiği gibi alışkanlık ve ahlak, eğitim vasıtasıyla kazanılır, şahsiyetimizle özümсенir ve böylece kendi cinsimizden yapılır.

“Su ve ekmek şeklen bizim cinsimizden değildir, ama sonuç bakımından onları (bizim) cinsimizden bil.

(10) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, II/190, Beyit: 1311-1314.

(11) Usta, agm, s. 186.

(12) Sadruddin Muhammed bin Alaüddin Ali (v. 792), *Şerhu'l-Akîdeti't-Tahâvî*, I-II, Tahkik: Şuayb Arnavut - Abdullah bin Muhsin et-Türki, Beyrut 1417/1997, I/88.

(9) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, IV/442, Beyit: 770-773.

Cinsimiz olmayandan zevk alıyor-sak, (bu) ancak onun cinsimize benzer oluşundandır.”⁽¹³⁾

K) Mücadele Eğitimi

Hız. Mevlana’ya göre yaşadığımız ortam bir bataklık misali bizi kötülüğe sevk ediyorsa orada durmamalı, kendimizi oradan çekip kurtarmak için gayret sarf etmeliyiz. Çünkü bataklık kalınıp yerleşecek yer değildir. Bir hayvan bile böyle bir bataklığa düşse oradan çıkmak için türlü yollar arar; öyleyse akıllı olduğunu söyleyen insan da içine düştüğü bataklıktan bir an önce kurtulmak için çareler aramalı. Hız. Mevlana bunu beyitlerle şöylece ifade eder:

“Bir eşek bile hızlı giderken çamura saplansa, kalkmak için durmadan çaba harcar.

O, yaşanılacak yer olmadığını bildiği yeri, yerleşmek için düzenlemez.

Kalbin bu çamurdan çıkmaya çabalamadığına göre demek ki senin duygun eşeğinkinden az.

Çamurun içinde tevilde bulunup cevazdan söz ediyorsun. Çünkü çamurdan kopmak istemiyorsun.”⁽¹⁴⁾

L) Eğitimde Asıl Olan; Öğretici

Yüce Rabbimiz; **“Allah’ı ve ahiret gününü arzu edenler için Allah’ın Peygamberinde sizin için güzel ahlak örnekleri vardır”⁽¹⁵⁾** buyurarak insan eğitiminde Peygamberleri örnek şahsiyet olarak göstermiştir. Peygamberimiz de; **“Beni Rabbim eğitti, eğitimimi de ne güzel yaptı”⁽¹⁶⁾** sözüyle eğiticiyi ön planda tutmuşdur.

Hız. Mevlana’nın eğitiminin merkezinde de öğretmen vardır.⁽¹⁷⁾ Öğretici esastır. Öğrenci ise ihtiyacına göre öğretmen tarafından şe-

killendirilir. Öğrenci, ilim ve ahlak bakımından kabiliyetli hoca arayacaktır. Öğrenci, öğreticisinin tesiri altında kalır, onun ilmi yeteneğine sahip olur. Maneviyat sahibi âlimler elinde öğrenci, en güzel şekilde biçimlenir, taş iken inciye dönüşür. Hız. Mevlana, öğrenci ve hocaya yönelik pek çok yönlendirmelerde bulunarak sağlıklı eğitimin yollarını gösterir.

“İrmak kendisini nasıl temizleyebilir? İnsanın bilgisi, Allah bilgisiyle yararlı olur.

Kılıç kendi sapını kesebilir mi? Git, bu yarayı bir cerraha teslim et.”⁽¹⁸⁾

“Piri seç, çünkü bu yol pirsiz, kılavuzsuz afetle, korkuyla, tehlikeyle pek doludur.

Defalarca gittiğin o yolda bile, kılavuzsuz perişan olursun.

Öyleyse hiç görmediğin bir yolu sakin yalnız yürüme, yol göstericiden baş çevirme.”⁽¹⁹⁾

“Karanlığa tapan kişi, pirin elinin altına girdiği zaman aydınlık yüzü görmeye başlar.

Şart, teslim olmaktır, uzun uzadıya çalışmak değil. Karanlıkta çabalamanın yararı yoktur.”⁽²⁰⁾

Kur’an-ı Kerim ve hadisi şeriflerden ilham alarak selefının eğitim ve öğretim metodunu kendine özgün tarzda olgunlaştırıp geliştiren Hız. Mevlana, insanı tanımak ve fitratı üzere eğitilmesi hususunda bizlere yeni anlayışlar, yeni fikirler verecek, ilham kaynağı olacak büyük bir öğretmen, kâmil bir müridtir. Hız. Mevlana’nın insana ve insanın eğitimine yönelik düşüncelerinin eğitimciler tarafından doğru olarak algılanabilmesi ve üzerinde çalışılarak sistemleştirilmesi ile yeni eğitim yöntemlerinin tespit edilebilmesi için gayret gösterilmesi gerekmektedir.

(13) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, II/45, Beyit: 893-894.

(14) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, II/247, Beyit: 3341-3344.

(15) Ahzap, 33/21.

(16) Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I/80-81.

(17) Uslu, agm, s. 187.

(18) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, I/116, Beyit: 3220-3221.

(19) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, I/189, Beyit: 2942-2944.

(20) Örs, Kırlangıç, *Mesnevî*, VI/919, Beyit: 4120-4121.